

I. N. S.
DISSERTATIO GRADUALIS,
DE
VERO HEROË
PARABOLÆ SALVATORIS.
LUCÆ XVI.

QUAM
CONSENS. AMPL. SENAT. PHIL. IN REG. ACAD. ABOENSİ,

PRAESIDE

MAG. LAURENTIO O. LEFREN,
Lingu. Orient. Prof. Reg. & Ord.

Publice examinandam sifit VI
ERICUS HAMBERG,
Angermanus.

In AUDITORIO MAJORI Die XI. Junii MDCCCLXXXII.

H. A. M. C.

A B O Æ

Impressa apud Viduam Reg. Acad. Typogr. J. C. Frenckeß.

NOBILISSIMO VIRO,
D:NO CAROLO GUSTAVO DE ENEHJELM,
QUESTORI REGIO ADCURATISSIMO,

PATRONO OPTIMO.

*In pignus gratissimi ac venerabundi animi, & pietatis haud
unquam intermorituræ, ob beneficia sibi præstata, numerum
laudesque omnes superantia, basce pagellas qualescunque, di-
cetas, cum omnigenæ felicitatis adprecatione, voluit ac de-
buit*

NOBILISSIMI NOMINIS

*Cultor humillimus
ERICUS HAMBERG,*

PRÆFATIO

Aditum ad institutum ceperit.

Eximia Salvatoris Parabola de homine divite in-
justum œconomum habente, quæ Lucæ XVI. 1.
describitur, ita omnino comparata est, ut alio atque
alio considerata modo, alium atque alium perspicua-
tis gradum tueatur. Quamdiu nudum textum nudis
intuemur oculis, altero ad antecedentia, altero ad
consequentia rite converso, tamdiu nobis perinde o-
mnino est, ac si cælo sereno, vento placido, in liqui-
do ac limpido navigaremus amne, fundum ubique lo-
corum distincte videntes; simul vero ac voluminosos
evolvimus commentarios explicatorum & explana-
torum, ut videri volunt, statim omnia experimur con-
traria. Tum enim perinde nobis accidit, ac si nos
vasto commississimus pelago, in quo turbida & con-
fusa adparent omnia, hic syrtibus, illuc cautibus nau-
fragium veritatis minatibus. Quibus igitur haec tam
præclara Parabola justo obscurior videtur, eos fasci-
no præjudiciorum turbatos habere oportet oculos.
Hujusmodi præjudiciorum nobis difficile non esset fa-
tis prolixum texere catalogum, nisi ratio instituti
prohiberet. Unicum nominasse sufficiat, quod omni-

2

um & communissimum & capitalissimum est. Hoc in eo consistit, quod cunctus commentatorum senatus totam scenam hic invertere solet, injusto servo primas, justo vero domino secundas partes tueri jussio, cum tamen hic posterior verus sit Heros Fabulæ, nec alio scopo sibi adjunctum habeat priorem, quam ut vice fungatur umbræ, quo magis extare atque eminere videatur id, quod ex consilio & instituto sapientissimi Salvatoris in charactere personæ primariæ omnium oculos & animos ad se trahere atque alicere debet. Hunc vulgarem errorem hoc qualicunque ingenii specimine nobis refutandum sumsimus, non neglectis ceteris, quæ ad arcem veritatis contendentibus impedimenta objiciunt, sed ita tamen ut verum tum scopum, tum sensum Parabolæ simul eruere & ostendere conemur. Quousque autem huic conatu respondere videatur effectus, id peritis caussæ arbitris, qua par est modestia æstimandum deferimus.

§. I.

Quibus Auditoribus hæc Parabola proposita sit demonstrat.

Priusquam ad id, quod caput caussæ est, rite progredi queamus, quæstiones nonnullas auxiliatriæ præmissæ juvabit. Harum prima est, quibus potissimum auditoribus hanc Parabolam inculcaverit Salvator Optimus? Sunt qui Phariseis, sunt qui Publicanis, sunt qui Judæ Ischariotæ propositam existimant.

3

mant. Nec defunt qui eam omnibus hominibus **ex**
æquo destinata sciscunt. Sed hi omnes egregie fal-
luntur. Quas enim suis quique hypothesibus præte-
xunt ratiunculas, eæ nihil nisi puræ putæ sunt argu-
tiæ. Quamvis enim inter Pharisæos & Publicanos
homines fuisse divites, qui suas opes variis auxerant
injuriis, ex Salvatoris sermonibus haud obscure con-
stet, iidemque, Judam hominem trium litterarum fuisse,
diserte testentur, exinde tamen non sequitur quod
volunt. Principium enim petunt, cum hac Parabola
castigari contendant injurias, quæ furtis aut rapinis
patrantur. Aliud nos docet character hominis divi-
tis, qui heros scenæ est, ut deinceps docebimus. Nec
Mammona injustitiæ opes notat injusto titulo partas,
sed omnis generis divitias, quatenus sunt fallaces &
fugaces incertum & lubricum *fiduciæ fulcrum*, quod
Mammona significat, præbentes, de qua re infra plu-
ribus dicemus. Neque melius rationes subducunt, qui
hujus Parabolæ sensum quærunt in fuga avaritiæ.
Ob eamque caussam adeo limites ipsius dilatandos sci-
scunt, ut omnes plane homines complectantur. His
enim prius probandum incumbit, adversus avaritiam
hanc directam esse Parabolam. Hoc vero quominus
præstare possint, prægnantes obstant rationes. Sive
enim dicta & facta Hominis Divitis, qui heros Para-
bolæ est, sive subjuncta monita ipsius Salvatoris rite
penitus velimus, facile inveniemus hic tam singula-
re & peculiare officii genus inculcari, ut si id ad o-
mnes homines extenderemus de re tam publica quam

privata brevi actum esset, quarum tamen utramque
fartam & teatam servari generis humani maximope-
re interest. Ex quo magna sit significatio, hanc Pa-
rabolam ad solum Apostolorum cœtum pertinere. Quid
vero argumentis & ratiociniis evincere conamur, quod
ex verbis Parabolæ præmissis, sine arte & marte, cui-
que licet cognoscere. Haec verba sic habent: ἐλεγε
θε νοι πέδε τους μαθητὰς αὐτοῦ. Quid dici potuit diserti-
us? Quid distinctius? O viri docti, qui nuper me-
moratas jamque refutatas excogitastis hypotheses,
quid quæso vobis in mentem venit, quod tam absur-
da somnia vigilantes somniare potuistis? Quis vos
docuit nomine discipulorum Christi intelligi debere
Pharisæos aut Publicanos? Si soli Apostolorum dede-
cori Judæ Ischariotæ dicta fuisset Parabola, neque
Lucas discipulorum in numero mutitudinis mentio-
nem fecisset, neque Salvator in adplicatione Parabo-
læ toties verba & pronomina pluralis numeri adhi-
buisset. Verba sunt: ποίουσι & ἀπλιτή v. 9. οἴεντος
v. 11. & 12. οὐ δύνασθε v. 13. Pronomina vero: τοῖν
ἰσαυλοῖς & εμᾶς v. 9. οὐκ v. 11. οὐδέποτε & οὐκ v. 12.

§: II.

*Verum Parabolæ scopum ex occasione, qua prolata
fuit, eruit.*

Verum igitur scopum Parabolæ, quam tracta-
mus, ante omnia eruisse juvavit. Hunc nobis haud
obscure prodit ipsa occasio, qua prolata fuit. Neque
hanc

hanc longe arcessere necesse est, quippe quam ex capite proxime præcedente quilibet haurire poterit. Quum enim Pharisei, genus hominum valde perversa atque infusa sanctitatis opinione inflatum, iniquo animo ferrent insignem humanitatem Salvatoris, qua Publicanos exceperat, quos illi nunquam, nisi addito peccatorum epitheto, nominare solebant, ob eamque caussam omnia incondito & importuno implerent murmur, os eis non melius se obturare posse existimabat Salvator sapientissimus, quam solito sibique proprio docenti genere, quod in Parabolis dictandis consistebat. Hunc in finem totam adducit trigam Parabolam, utpote de homine, qui unam ex centum ovinibus, de muliere, quæ unam ex decem drachmis, de patre, qui alterum ex duobus filiis perdiderat. Cumque sapientissimus Salvator, qui intimos animi humani recessus scrutabatur, optime perspiceret, quam facile fieri posset, ut dilectissimi sui discipuli ex festivo gaudio, quod muliercula, invento denario, celebraverat, occasionem sumerent sibi falso persuadendi, licitum sibi esse eodem loco habere divitias mundanas, quo eas habent homines hujus seculi, ad eos se convertens, novam proposuit Parabolam de divite homine injustum habente œconomum, ex qua discere deberent, quam alienum esset a personis eorum, qui tanti Magistri disciplinam sequerentur, divitias mundanas pro proprio habere thesauro, quem pro lubitu adservare & augere liceret, quippe quorum proprius thesaurus erant mysteria divina, quorum administratio

tio ita omnes eorum cogitationes occupare debebat, ut nihil superesset curæ, quod Mammonæ vel acquisitioni vel conservationi, sine dispendio officii proprii, impendi posset.

§. III.

De persona Hominis divitis & injusti ipsius oeconomi alias atque alias doctorum præjudicatas opiniones paucis refutat.

Ipsa Parabola sic incipit: ἀνθεγόνος τις οὐ πλούσιος, ὃς εἰχει ὀικονόμον κ. τ. Λ Dici autem vix potest, quantum opere viri docti ingenia sua torqueant, ut invenire tandem possint, quis hic per Hominem divitem? quis per injustum ipsius Oeconomum intelligatur? Per illum igitur alii ipsum Deum, alii Dominum nostrum Jesum Christum, alii Imperatorem Romanum indigunt sciscunt. Hi errores ex alio errore ortum duxerunt. Ideo enim in has hypotheses inciderunt, quod nomine injusti Oeconomi certam aliquam personam significari, falso sibi persuaserunt. Prout igitur hanc sibi invenisse videbantur vel in Phariseis, vel in Juda Ischariota, vel in Publicanis, ita Hominem divitem vel in Deo, vel in Salvatore vel in Imperatore quaerendum opinabantur. Sed uterque irritus erat conatus. Utraque enim ficta est persona, cui ficta verba & ficta facta tribuuntur, nihil aliud habentia veritatis, quam quod latet in sensu Parabolæ morali, qui verissimus & certissimus est. A nobis si quis quaeraret,

7

ret, quem per Hominem divitem? & quem per injustum Oeconomum intelligeremus? illi nihil aliud responderemus, quam hoc identicum, per Hominem Divitem inteliigi Hominem Divitem, & per injustum Oeconomum, injustum oeconomicum. Sic sensit Salvator. Ulterius sapere est despere. Rectius quæritur qualis? quam quis uterque horum fuerit? Nam in eo situs est nexus Parabolæ, quem nunc expovere adgredimur.

§. IV.

Singularem characterem hominis divitis, præmissa definitione divitarum, ex ipsa Parabola repræsentat.

Quod igitur ad Hominem Divitem adtinet primum observare licet, quod, cum Salvatori audiat ἀθεωπίς, homo, άντα, non ἄντε, vir, ψυχή, ad scopum rectius pertinuit exemplum defumere ex persona vulgari, quam ex persona illustri, quod vix factum fuisse videtur, si aut Deus, aut Salvator, aut Imperator hac voce indigitandus fuisse. Hoc de subiecto monuisse sufficiat. Ad prædicatum igitur pergitus. Hoc involvitur adpellatione divitis. Eam igitur paulo distinctius evolvisse juvabit. Cui ea tantum suppetunt, quæ ad victum & amictum sunt necessaria, is neque pauper est, neque dives. Cui minus suppetit, pauper, cui plus, dives dicitur. Quo autem plus his necessariis vel subtraxeris, vel addideris, eo major existit aut paupertatis, aut divitarum gradus.

§. V.

*Per dominum, qui injustum laudavit Oeconomum,
suum ipsius herum, non dominum nostrum Iesum Christum intelligi, ostendit.*

Non equidem ignoro, doctos esse viros, qui injustum Oeconomum non a suo ipsius hero, sed a Salvatore laudibus ornatum existimant; sed hi eo minus sunt audiendi, quod hypothesis eorum ex confessio precaria est, utpote quae nihil omnino habet, quo se tuteatur, praeter ratiunculam omnium levissimam, quam ab appellatione κυρίος, domini, defumunt. Hoc enim nomine quemvis herum venire, vel pueris notum est. Ne aliunde necesse habeamus petere exemplum, provocare licet ad verbum tertium hujus ipsius capititis, ubi injustus oeconomicus suum herum diserte κύριον appellat. Non alium, quam herum injusti oeconomici hoc titulo indigitari, etiam ex consequentibus intelligitur. Nam cum Salvator statim subjicit, filios hujus seculi in filios hujus seculi rationi congruentius se gerere, quam filii lucis se gerant in filios lucis, haud obscure digitum ad factum intendit hominis divitis, quo is consilium injusti oeconomici laudavit. Cumque mox addat: καγὼ λέγω υἱοῖς μ. τ. λ. perinde ac si dixisset: Quemadmodum Dominus oeconomici laudibus dignum judicavit factum, quo hic ex opibus illius amicos sibi comparare instituerat, ita ego, vester dominus, vobis, meis oeconomicis, idem faciendum censeo, si quando tulerit occasio, ut plus nanciscamini, quam quod ad victum

victum & amictum necessario requiritur. Nam is de-
mum verus est usus divitiarum.

§. VI.

*Veram investigat caussam, cur dives homo œcono-
num suum laudaverit.*

Ordine jam sequitur, ut veram investigemus causam cur dives noster homo œconomum suum laudaverit. Hic eo minus opus est ambagibus, quo clarus & certius id docuit ipse Salvator, cum verba: ὁ Φεγίων ἐπινοεῖ, adposuit. Tota igitur res ad sensum vocis Φεγίων redit. Hæc vero nihil aliud importat, quam modum agendi, qui sanæ rationi convenit. Quoniam vero non capiunt eruditæ, quomodo hæc laus facto injusti œconomi conveniat, multis & variis occasionem dederunt hypothesibus, quarum tamen pleræque nodum non tam solvere, quam secare videntur. Huc pertinet opinio viri illius docti, qui ad vocem ἀδικίας subaudiendam putat particulam ἔντεκτα, ut sensus sit: laudavit œconomum propter injustitiam. Quis vero non sentit hanc sententiam adeo absurdam esse, ut nulla egeat refutatione? Huic similis est hypothesis eorum, qui, cum opulentus & improbus apud Hebræos idem quandoque significare inveniatur, ideo œconomum a Domino laudatum sciscunt, quod fui similis fuerit. Robur huic hypothesi alia hypothesis conciliare conantur, per filios hujus seculi homines improbos & injustos intelligentes. Sed hi oppido fal-

12

Iuntur. Hoc nos docet character hominis dīvitīs, quēm
supra depinximus & in quo tantum relucet probitatis
& æquitatis, ut Salvator sapientissimus eum filiis lu-
cis præferre non dubitaverit. Quod res est dicam.
Duo hic sibi invicem opponuntur ordines hominum,
non tam ratione virtutum, quam ratione munerum.
Filiī lucis, consveto Hebræismo, sunt qui ita institu-
tioni & illuminationi aliorum invigilari debent, ut vi-
ctu & amictu contenti, nihil temporis habeant, quod
dīvitīs colligendis & adservandis impendere possint:
Filiī hujus seculi ex adverso sunt, qui agris ac hortis,
aliisque œconomiae fundis colendis, non ea tantum,
quae ad vitam utcunque tolerandam necessaria sunt,
sed majores quandoque facultates honestis modis ad-
quirunt. Prioris generis erant Apostoli, quibus hæc
proponebatur Parabola, posterioris vero ordinis erant
homo dives ejusque œconomus, quod ex copia olei
ac tritici, quam aliis mutuo dare poterant, clarissime
constat. Eo igitur longius a vesana habendi cupiditi-
tate aberat hic homo dives, quo major erat contem-
tus dīvitiarum, quem in excusando œconomō prede-
bat. Ideo vero de facto œconomi tam benignam fe-
rebat sententiam, quod suis ipsius principiis conveni-
enter egerat, bona ejus non libidinibus explendis, sed
pauperibus sublevandis impendendo. Nam qui to-
tum debitum a debtoribus exactum in suam ipsius pe-
ram transmittere potuisset, tanta tamen moderatione
utebatur, ut partem domino conservaret, partem pau-
peribus debtoribus condonaret, nihil vero sibi reti-
neret

neret præter spem ex incerto grati animi eventu pendentem. Cum igitur dominus se non iis spoliatum intelligeret, quæ ad victimum & amictum pertinebant, eo sapientius reliquam bonorum jacturam serebat, quod non ignorabat, quam fluxæ sint divitiæ, quamque facile fieri possit, ut ex ditissimo pauperrimus fiat. Hujusmodi protasis non tam postulat quam flagitiat apodosis Salvatoris, seu uberior Parabolæ explicatio & applicatio, quæ commatibus proxime sequentibus continetur.

§. VIII.

Parum abest, quin hic finem disputationis impietet inopia temporis, qua nunc maxima laborant hypothetæ. Quæ igitur de applicatione Parabolæ paulo fusiis disputaveramus, ea nunc paucis tantum verbis exponere cogimur. Verba Salvatoris: καὶ οὐδὲν
ὑμῖν v. 9. Discipulis suis dicta esse, supra §. I. observatum est. Voce *υαυαρά* denotari id, in quo quis fiduciam ponit, pariter §. VI. subindicatum est. Hæc appellandi ratio desumpta est ab errore mortalium communi, quo sibi falso persuadent, hanc proprietatem divitiis jure tribuendam esse. Hunc errorem animis suorum eximere volens Salvator sapientissimus, epitheton addit *αδηνίας*. Hoc quid sibi velit, non rectius intelligitur, quam si meminerimus, Salvatorem non Græce, sed Syriace locutum fuisse, atque adeo verba מָמֹן, Mamonam mendaci, adhibuisse, quo significare voluit, hanc divitiarum appellationem fallere, quoni nihil

nihil minus sint, quam res apta, in qua fiducia collocari possit. Hoc mox variis verioribus confirmat adpellationibus, utpote ἐλάχιστον v. 10. & αὐλότερον v. 12. ἐλάχιστον vocat, quod valde exigui pretii est, αὐλότερον vero, quod non suis discipulis, sed hominibus, quos supra filios hujus seculi adpellaverat, dignum judicari debet. Quod vero maxime omnium probabile reddit, vocem γρὺς Salvatori adhibitam fuisse, est vocabulum αὐλόθιον, quod v. 11. adpellationi υαυωνά τῆς αδηίας directe opponitur. Interea non omnem divitiis utilitatem abjudicat, utiles esse docens ad amicos comparandos, quod Lucas phrasι φιλαγαπεῖν exprimit. Divitiæ igitur ex mente Salvatoris, possesse nullum, erogatae vero maximum suis discipulis emolumumentum præstant. Hoc receptione in æterna tabernacula exprimit. Quin his vocibus significetur suscepio in fides beatas nunquam cœslaturas, eo minus dubitari potest, quod verbum ἐκλαπεῖν de morte usurpari solere, multis exemplis a viris doctis dudum probatum est. Quomodo autem pauperes, quibus divitiis bene fit, recte dici possint benefactores in cœlum beatorum recipere, a variis varie disputatum est. Duo hic in censem veniunt, res ipsa & modus loquendi, quem hic adhibet Salvator optimus. Quod ad prius adtinet, non opus est, ut multis demonstrem, receptionem hominum, cuiuscunque sint ordinis & generis, esse opus solius gratiæ divinæ, nec ab ullius hominis facto dependere. Hoc enim sana docet ratio, hoc divina confirmat revelatio. Quod vero ad modum adtinet loquendi, is nihil habet difficultatis, modo meminerimus, illum adludere ad factum creditorum Hominis Divitis, a quibus injustus Oeconomus se in domos eorum receptum iri præsumebat. Exempla quibus hæc loquendi ratio illustrari poscent brevitatis causa omittimus.